

E.Lichtenberg-Kokoszka,
***Prenatalny okres życia a
identyfikacja płciowa***

[w:] F. Kubík, J. Kutarňa (red.)
*Rodina – výzva pre sociálnu politiku
a pomáhajúce profesie*, Vysoká
škola zdravotníctva a sociálnej práce
sv. Alžbety, Bratislava 2014, s. 187 -
196.

Wśród czynników chemicznych teratogennie wpływających na rozwój poczętego dziecka wymienia się między innymi leki oraz hormony. Chodzi tu zwłaszcza o syntetyczny estrogen (diethylstilbestrol), syntetyczny progesteron (etisterol, noretisterol) oraz androgeny (testosteron) - leki stosowane podczas poronienia zagrażającego, środki antykoncepcyjne przyjmowane przez kobiety nieświadome poczęcia dziecka oraz zwiększające masę mięśniową.

Diethylstilbestrol, obecnie już nie stosowany, a wcześniej bardzo powszechny jako środek zapobiegający poronieniom, - powodował nie tylko zaburzenia w rozwoju narządów płciowych żeńskich (maskulinizację płodu), ale również zmiany gruczolowe i nowotworowe pochwy czy nadżerki szyjki macicy. U chłopców natomiast wady jąder oraz zaburzenia procesu spermatogenezy¹. Podobne skutki wywoływały etisteron czy noretisteron (środek na bazie progesteronu) oraz androgeny. (Eliot, 2010, s. 128; Bartel, 1995, s. 170, 175)

Typowe tabletki antykoncepcyjne zawierają dwa rodzaje hormonów: estrogeny i gestageny, a w zależności od ich składu i dawki możemy mówić o różnej ich skuteczności oraz nasileniu skutków ubocznych. Początkowo stosowana, wysoka dawka estrogenów (150 mcg zmniejszona do 50 mcg) powodowała wiele skutków ubocznych upośledzających zdrowie kobiety (Lichtenberg-Kokoszka, 2011, s. 340-341; Szarewski, Guillebaud, 1999, s. 32-33) a nawet poczętego dziecka, zwłaszcza w sytuacji ich stosowania w okresie wczesnej (nie rozpoznanej) ciąży². Obecnie najczęściej dominuje informacja, o braku wpływu współczesnych środków antykoncepcyjnych na rozwój fizyczny poczętego dziecka. Niemniej wydaje się, że choć genotyp człowieka ma podstawowe znaczenie dla rozwoju gonady, dalsze losy płci osobnika zależą w znacznym stopniu od oddziaływania hormonalnego w okresie rozwoju wewnątrzmacicznego oraz okresu pokwitania. Przy czym chodzi tu nie tylko o hormony wytwarzane przez poczęte dziecko, ale i te znajdujące się w organizmie matki³ oraz dostarczane do niego w sposób zamierzony czy nieświadomy. Zwłaszcza, że w świetle współczesnej wiedzy, wpływ wielu teratogenów kumuluje się, co oznacza, że wystawienie na działanie jednego z nich może nie mieć skutków ubocznych, jednak ich połączenie może

---

¹ Co w konsekwencji powoduje: nieplodność tego mężczyzny, bądź zaburzenia rozwoju jego potomstwa (w tym seksualnego) oraz zaburzenia hormonalne powodujące nieprawidłowy rozwój wewnętrznych i zewnętrznych narządów płciowych oraz feminizację mózgu.

² Opisano liczne wady u potomstwa kobiet stosujących pigułki antykoncepcyjne, a ich zespół nazywany „VACTERAL“ obejmował: kręgosłup, serce, przełyk, tchawicę, nerki oraz kończyny. (Bartel, s. 175)

³ Prowadzone badania potwierdzają długoterminowe (utrzymujące się 10-15 lat po zaprzestaniu stosowania środków antykoncepcyjnych), ochronne działanie hormonów przeciwdziałające powstawaniu nowotworów... , co może sugerować również długotrwałe utrzymywanie się egzogennych hormonów w organizmie kobiety, a tym samym możliwość ich negatywnego wpływu na rozwój poczętego dziecka lub jego potomstwa w przyszłości (wnuków). (Szarewski, Guillebaud, 1999, s. 32-33; Skabała, 2008, s. 100)

wiązać się ze znacznie większym ryzykiem nieprawidłowości rozwojowych. (Eliot, 2010, s. 64-65)